

در محضر امیر المؤمنین علیه السلام

والتشامه اخلاق شیعه

بر بنای خطبه متقین (معروف به خطبه همام)

باموضوع معاد

جلد یازدهم

محمدرضا حاتم پوری کرمانی

سرشناسه	: حاتم‌پوری ، محمدرضا ، ۱۳۴۵
عنوان و نام پدیدآور	: در محضر امیرالمؤمنین (علیه السلام) / مؤلف محمدرضا حاتم‌پوری کرمانی
مشخصات نشر	: تهران ، حاتم ، ۱۳۹۷
مشخصات ظاهری	: ۵۳۷ ص
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۹۴۴۶۸-۳-۴
وضعیت فهرست‌نویسی : فیا	
موضوع	: شرح نهج البلاغه (خطبه‌ی همام - اوصاف متقین و پارسایان)
مندرجات	: ج ۱۱ ، در اندیشه معاد (۱) آفرینش جسم و روح
دبندی کنگره	: ۱۳۸۴ ج۲ / ۴۲۲۳ / BP۲۸
ردی دیویی	: ۹۵۱۵/۲۹۷
سماره کتاب‌شناسی ملی	: ۴۶۶۶۶-۸۴ م

www.hatampoori.com

آدرس سایت :

darmahzar@gmail.com

آدرس الکترونیکی :

عنوان کتاب : در محضر امیرالمؤمنین (علیه السلام) / دانشنامه اخلاق شیعه بر مبنای خطبه متقین

مؤلف : حجت الاسلام والمسلمین مسعود حاتم‌پوری کرمانی

چاپ و لیتوگرافی : ولی عصر (عجل الله تعالی فرجه) - قم

صحافی : حمید - قم

ناظر چاپ : مؤسسه میراث نبوت

نوبت چاپ : چاپ اول

شمارندگان : ۳۰۰۰

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۹۴۴۶۸-۳-۴

شابک دوره : ۹۷۸-۶۲۲-۹۹۴۳۱-۱-۳

قیمت : ۴۵۰۰۰ تومان

انتشارات : تهران ، بلوار ابوذر ، بین پل سوم و چهارم ، مسجد امام علی بن الحسین (علیه السلام)

تلفن : ۰۲۱۳۳۸۲۵۲۵۳ - ۰۹۳۵۱۷۲۳۵۷۲

فهرست مطالب

عنوان	شماره‌ی صفحه
سخن ناشر	۱۷
پیشگفتار	۱۹
سیمایی از خطبه‌ی همّام	۲۴
معرفی اجمالی همّام و سؤال و جواب همّام با امیرالمؤمنین (علیه السلام)	۲۵
خطبه‌ی همّام	۲۶
ترجمه‌ی خطبه‌ی همّام	۲۹
صفت بیست و سه پادشایان در اندیشه‌ی معاد	۳۳
وجه تسمیه‌ی 'در اندیشه‌ی معاد'	۳۷
سایر عبارات مربوط به معاد در خطبه‌ی همّام	۳۸
توضیح و راهنمایی مهم	۴۰
داستان (ای نفس! بچش	۴۴
داستان) برداشتن پرده‌ها و مشاهده‌ی آخرت	۴۷
داستان) عرب بادیه‌نشین	۵۶
داستان) حضرت یحیی علی‌نهادآور علیه السلام نمونه‌ای جامع از این صفات	۵۸
آفرینش جسم و روح	۶۵
آفرینش جسم و روح انسان	۶۹
بخش اول) آفرینش جسم	۷۰
نظریه‌ی تحوّل و تکامل انواع	۷۰
نظریه‌ی ثبوت انواع	۷۰
داستان آفرینش انسان از زبان امیرالمؤمنین (علیه السلام)	۷۳
چگونگی جمع‌آوری خاک‌های مختلف	۷۴

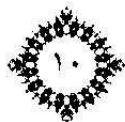
- ۷۶ رمز مختلف بودن خاک‌ها در خلقت انسان
- ۷۷ مأموریت آوردن خاک توسط ملائک مقرب الهی به روایت مثنوی معنوی
- ۹۸ سؤال) آیا آدم ابوالبشر اولین انسان بود ؟
- ۹۸ سؤال) دلیل نامیدن آدم به این اسم چیست ؟
- ۱۰۱ بخش دوم) نفخ روح
- ۱۰۲ سؤال) چرا جسد حضرت آدم علیه السلام مدتی ماند و سپس در آن نفخ روح شد ؟
- ۱۰۳ معانی آن
- ۱۰۴ سؤال) رمز انتساب روح به خداوند چیست ؟
- ۱۱۲ در مقام شک‌نزاری نسبت روح
- ۱۱۸ سؤال مهم) روح چیست ؟
- ۱۱۹ روح در قرآن کریم
- ۱۲۲ سؤال) آیا روح همان ملائک است ؟
- ۱۲۸ جمع‌بندی بحث اوصاف روح در قرآن کریم
- ۱۳۱ انواع روح
- ۱۳۳ روایتی شگفت از حالات روح بعد از مرگ
- ۱۳۹ انواع حالات روح و جسم
- ۱۴۱ طریقه‌ی نفخ روح در انسان
- ۱۴۲ شباهت نور با روح
- ۱۴۵ اصالت و استقلال ارواح
- ۱۴۹ اختلاف نظر ماتریالیست‌ها با ایدئالیست‌ها
- ۱۵۲ دلایل ماتریالیست‌ها بر عدم استقلال روح
- ۱۵۵ ادله‌ی عقلی و تجربی بر استقلال روح
- ۱۵۵ ۱- استدلال‌های عقلی بر استقلال روح
- ۱۵۵ الف) جوهر بودن روح

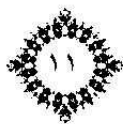
۱۵۶	ب) مجرد بودن روح
۱۵۶	ج) وحدت شخصیت
۱۶۰	د) استقلال کاری
۱۶۲	هـ) عدم انطباق بزرگ و کوچک
۱۶۴	و) عدم شباهت بین پدیده‌های روحی و کیفیات مادی
۱۶۵	۲- استدلال‌های تجربی بر استقلال روح
۱۶۵	دلیل اول) اسریتسم و ارتباط با ارواح
۱۶۸	دانشان) مرحوم آقای فلسفی در جلسه‌ی احضار روح
۱۷۰	دلیل دوم) خواب‌های مغناطیسی مانیتسم و هیپنوتسم
۱۷۰	کاشف خواب‌های مغناطیسی
۱۷۱	نحوه‌ی اجرای خواب‌های مغناطیسی
۱۷۱	حکایتی از آیت‌الله مکرر شیرازی
۱۷۳	نمونه‌ای از جدایی روح از بدن (حکایت مرحوم حاج شیخ هاشم قزوینی)
۱۷۴	دلیل سوم) خواب و رؤیا
۱۹۰	چند نمونه از خواب‌های حقیقی
۱۹۵	خواب دیدن از لسان امام موسی بن جعفر علیه السلام
۱۹۸	داستان) تعبیر خواب امام صادق علیه السلام
۱۹۹	سؤال) چرا راز خواب رفتن و خواب دیدن هنوز کشف نشده است؟
۱۹۹	سؤال) فرق بین حالت خواب و حالت منامیه چیست؟
۲۰۱	دلیل چهارم) تله‌پاتی (انتقال فکر از راه دور)
۲۰۱	دلیل پنجم) اعمال حیرت‌انگیز مُرتاضان
۲۰۳	تناسخ
۲۰۳	تاریخچه
۲۰۶	تعریف و انواع تناسخ

- ۲۰۷ انواع تناسخ ملکی
- ۲۰۸ دلایل امتناع تناسخ
- ۲۰۸ برهان اوّل: اجتماع دو نفس در یک بدن
- ۲۱۰ برهان دوّم: نابرابری تعداد زایش و مرگ
- ۲۱۲ برهان سوّم: عدم امکان بازگشت فعل به قوه
- ۲۱۳ برهان چهارم: ناسازگاری با نظام پاداش و عذاب الهی
- ۲۱۷ برهان پنجم: یادآوری
- ۲۱۹ برهان ششم: ناهماهنگی نفس بالغ و بدن نابالغ
- ۲۲۰ تناسخ در آیات و روایات
- ۲۲۷ هشدار روایات در مورد تناسخ
- ۲۲۹ الف) تناسخ و مسخ
- ۲۳۶ داستان) تجسم نفسانیات در آیات
- ۲۳۸ ب) تناسخ و رجعت
- ۲۳۹ ج) تناسخ و اعجاز در احیا مردگان
- ۲۴۱ وضعیت ارواح پس از مرگ
- ۲۴۳ داستان) گفت‌وگوی پیامبر ﷺ با کشتگان جنگ بدر
- ۲۵۳ جایگاه انسان
- ۲۵۸ بخش اوّل) انسان آن‌چنان‌که هست
- ۲۵۸ فصل اوّل) هستی‌شناسی انسان
- ۲۵۸ ۱- انسان در تاریخ حیات
- ۲۷۶ ۲- حقیقت انسان
- ۳۰۷ فصل دوّم) معرفت‌شناسی انسان
- ۳۰۷ ۱- تعریف شناخت و انواع آن
- ۳۱۰ ۲- ابزارهای معرفت انسانی

۳۱۶	۳- موانع شناخت انسانی
۳۳۱	۴- شناخت خداوند و نفس
۳۴۲	بخش دوم) انسان آن چنان که باید باشد (انسان کامل)
۳۴۵	الف) درباره‌ی اصطلاح انسان کامل
۳۴۵	ب) مراحل رسیدن به جایگاه انسان کامل
۳۴۹	ج) ویژگی‌های انسان کامل
۳۵۲	داستان) معنای لَبَّیکَ اَللهی
۳۷۰	د) ان ن کامل
۳۷۷	هـ) پیامبر ﷺ و اه المؤمنین ﷺ مصداق انسان کامل
۳۸۱	علل ترجیح آخرت بر دنیا
۳۸۵	دنیا و آخرت در لغت
۳۸۶	علت نام‌گذاری آخرت
۳۸۹	ویژگی‌های دنیا
۳۸۹	اول) سرای فریب‌کاری و ضیافت‌پیشگی
۳۹۰	دوم) سرای شهوات و آزمایش‌ها
۳۹۰	سوم) سرای فراق و جدایی
۳۹۱	چهارم) سرای محنت ، غم و مصیبت
۳۹۱	پنجم) سرای فنا و نابودی
۳۹۲	ششم) پلی برای آخرت
۳۹۲	هفتم) دنیا کشتزاری برای آخرت
۳۹۳	هشتم) مرکبی برای مؤمن
۳۹۳	نهم) سرای کوچیدن و گذر
۳۹۴	دهم) سرای عبرت
۳۹۴	یازدهم) دشمن دوستان خدا و دشمن دشمنان خدا

- ۳۹۵ دوازدهم) حکایت زندگی دنیا مانند :
- ۳۹۵ الف) آب باران
- ۳۹۷ ب) دریای عمیق
- ۳۹۷ ج) آب دریا
- ۳۹۸ د) ابر
- ۳۹۸ هـ) دام و تور صیاد
- ۳۹۸ و) لایه‌ای مُردار
- ۳۹۹ ز) عاقبت خوراکی‌ها
- ۳۹۹ ح) سایه‌ای نا‌یدار
- ۳۹۹ ط) خواب و رؤیا
- ۴۰۰ ی) لباسی پاره
- ۴۰۰ ک) مسافر
- ۴۰۰ ل) آمادگایی برای مسابقه
- ۴۰۱ م) دو کفه‌ی ترازو
- ۴۰۱ ن) مشرق و مغرب
- ۴۰۱ س) غول گمراه‌کننده
- ۴۰۱ ع) مار کُشنده
- ۴۰۲ ف) سَم و زهر
- ۴۰۳ مقایسه‌ی دنیا و آخرت
- ۴۰۳ ۱- ثروت و خوشی دنیا ، فقر و اندوه آخرت
- ۴۰۴ ۲- دنیا همانند نم دریا و آخرت خود دریاست
- ۴۰۴ ۳- دنیا ، آرزوی تیره‌بخت‌ها و آخرت ، کامیابی نیک‌بخت‌ها
- ۴۰۵ ۴- دنیا اتّفاقی و آخرت استحقاقی
- ۴۰۵ ۵- دنیا موقّتی ، آخرت ابدی

۴۰۷	۶- دنیا فریبنده و بی‌وفاست ، و آخرت هشداردهنده و باوفا
۴۰۸	داستان (سؤال و جواب مرد خوش‌سیما با پیامبر ﷺ)
۴۱۰	آثار و برکات بی‌رغبتی به دنیای مذموم (نه دنیای ممدوح)
۴۱۰	۱- دوستی با خداوند
۴۱۱	۲- عزّت و هیبت
۴۱۱	۳- آسایش و آرامش جسمانی
۴۱۲	۴- کرامت، نفسانی
۴۱۲	۵- آسایشی، سکلات
۴۱۲	۶- سعادت دنیا و آخرت
۴۱۳	۷- ورود به بهشت
۴۱۵	تبعات و مضرات نیابتی، دنیاپرستی
۴۱۶	۱- دوری از خداوند متعال
۴۱۷	۲- تباهی دین و یقین
۴۱۷	۳- فساد عقل و خرد
۴۱۸	۴- منشأ آفات ، بلایا و گناهان کبیره
۴۱۹	۵- فقر و گرفتاری
۴۲۰	۶- افسوس و پشیمانی
۴۲۰	۷- شقاوت و نابودی
۴۲۱	۸- محرومیت از بهشت
۴۲۲	عوامل و ریشه‌های فراموشی آخرت
۴۲۲	اول (خودبزرگ‌بینی
۴۲۵	دوم (آرزوی دراز و زیاده‌طلبی
۴۲۶	سوم (همنشینی با اهل معصیت
۴۲۷	چهارم (گفتار و کردار بی‌هوده

- ۴۲۷ پنجم) استماع موسیقی و آلات لهو و لعب
- ۴۲۸ آثار و برکات یاد آخرت
- ۴۲۸ ۱- بی رغبتی به دنیا
- ۴۲۸ ۲- پرهیز از گناه
- ۴۲۸ ۳- انجام کار نیک
- ۴۲۸ ۴- جرم آوری زاد و توشه
- ۴۲۹ عوامال ابادای آخرت
- ۴۲۹ الف) صل
- ۴۲۹ ب) تقوا
- ۴۲۹ ج) ترک زیور دنیا
- ۴۲۹ د) اخلاص و کوتاهی (آرزو)
- ۴۳۰ ویژگی‌ها و نشانه‌های آخرت سباز
- ۴۳۱ سؤال) چرا متقین به فکر قیامت هستند و آن را به دنیا ترجیح می‌دهند؟
- ۴۳۱ ۱- نفرت خداوند از دنیا
- ۴۳۲ ۲- بی‌وفایی دنیا
- ۴۳۳ ۳- ایمان و یقین به آخرت
- ۴۳۵ ۴- دنیا سرای گذر و فنا و آخرت سرای بقا و زندگی
- ۴۴۳ گفت‌وگوی امیرالمؤمنین (علیه السلام) با مردگان
- ۴۴۵ داستان) پندی بسیار زیبا
- ۴۵۰ ۵- تجارت پر ضرر دنیوی
- ۴۵۵ ۶- بی‌نیازی و توانگری در دنیا
- ۴۵۶ ۷- به دست آوردن دنیا و آخرت
- ۴۵۸ ۸- دستیابی به آرزوها
- ۴۵۹ داستان) پرهیز پیامبر (صلی الله علیه و آله) از آرزوی دنیوی

- ۴۶۰- ۹- پرهیز از برتری جویی
- ۴۶۲- ۱۰- بهره‌مندی از پاداش‌هایی غیرقابل‌توصیف
- ۴۶۴- داستان) ترجیح آخرت برای هم‌جواری با معصومین علیهم‌السلام
- ۴۶۶- ۱۱- ترس از عذاب‌های الهی
- ۴۶۶- داستان) پندپذیری دختر حاکم از همسایه‌ی عابد
- ۴۶۸- ۱۲- برتری آخرت بر دنیا
- ۴۶۹- ۱۳- سادگی و تأکید بهترین انسان‌ها
- ۴۷۱- پادشاهی مانند حضرت سلیمان علیه‌السلام و چنگال مرگ
- ۴۷۱- داستان) قبضه‌ی حضرت سلیمان علیه‌السلام
- ۴۷۴- نصیحت خضر نبی علیه‌السلام امیرالمؤمنین علیه‌السلام
- ۴۷۶- داستان) مجموعه‌ی ده حکمت‌های بلوهر
- ۴۸۹- سؤال) چرا بعضی دنیا را بر آخرت ترجیح می‌دهند؟
- ۴۹۱- خود آزمایی از میزان معرفت حضرت
- ۵۱۵- فهرست منابع و مآخذ
- ۵۲۹- فهرست اجمالی از مجموعه‌ی در محضر امیرالمؤمنین علیه‌السلام

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى خَيْرِ خَلْقِهِ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ الْمُصَوِّمِينَ سَيِّمًا ابْنِ عَمِّهِ وَوَصِيِّهِ أَسَدِ اللَّهِ الْغَالِبِ عَلَى بَنِي إِبِطَالٍ وَلَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى أَعْدَائِهِمْ أَجْمَعِينَ إِلَى قِيَامِ يَوْمِ الدِّينِ ﴿وَقُلْ رَبِّ أَدْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مُخْرَجَ صِدْقٍ وَاجْعَلْ لِي مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا﴾

و بگو: «وردگارا! مرا (در هرکاری) با صداقت وارد کن، و با صداقت خارج ساز؛ و از سوی خود، حجتی نری کنده بر ایم قرار ده.^۲

— امیرالرمینین علیه السلام در خطبه‌ی ۱۵۷ نهج البلاغه می‌فرمایند:

حمد و ستایش این خداست که ستایش را کلید یاد خود، مایه‌ی فزونی فضل و نعمتش و رهنمای نعمت‌ها و رحمت‌ها بر من قرار داد.

امید آنکه بتوانیم سه مرتبه‌ی شکر را به محضر حضرت دوست بجای آوریم.

۱- شکر و تقدیر لسانی؛ ۲- شکر و تقدیر قلبی و درونی؛ ۳- شکر و تقدیر عملی و جوارحی.

اگرچه پر واضح و مشخص است که از اینجا، آن ناتوانیم، ولی از این باب که فرمود:

﴿اعْمَلُوا آلَ دَاوُودَ شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ﴾

اینک ای آل داوود! شما شکر و ستایش خدا را بجای آورید (هرچند) از بندگان من عده‌ی خیلی شکرگزارند.^۳

با استعانت از درگاه حضرت احدیت و با توسل به روح بلند نبی اکرم اسلام صلی الله علیه و آله و اخذ إذن و اجازه از مولای متقیان امیرالمؤمنین علیه السلام با درک قاصر خود به شرح برخی از خطبه‌ها،

۱- از آنجایی که ممکن است بعضی از عزیزان به جلد اول مجموعه‌ی در محضر امیرالرمینین علیه السلام [و پیشگفتار آن که حاوی برخی نکات مهم است] دسترسی نداشته باشند، خلاصه‌ای از آن را در اینجا یادآوری می‌کنیم.

۲- سوره‌ی مبارکه‌ی اسراء، آیه‌ی شریفه‌ی ۸۰.

۳- سوره‌ی مبارکه‌ی سباء، آیه‌ی شریفه‌ی ۱۳.

نامه‌ها و کلمات قصار آن امیر بیان و فصاحت، که سخنشان از کلام الهی گرفته شده و عطر و بوی سخن پیامبر ﷺ را به مشام می‌رساند، می‌پردازیم؛ چراکه بهترین نمونه‌ی کامل عمل به این گفتار، سیره‌ی خود آن بزرگوار بوده است.

کسی که با نهج البلاغه مانوس باشد، به این جمله‌ی بزرگان پی می‌برد که نهج البلاغه کتابی است فروتر از کلام خالق و فراتر از کلام مخلوق و یا قرآنی است که از مقام خود تنزل کرده است.

— پس از امیرالمؤمنین (علیه السلام) تنها شخصیتی که در طول تاریخ بشریت صاحب کلمه و جمله‌ی "سَلُّوا قَبْلَ أَنْ تَقْعُدُونِي"، از من سؤال کنید، قبل از آنکه از بین شما بروم. "امام صادق (علیه السلام) بوده‌اند ایشان در جمله‌ای کوتاه فرموده‌اند:

من همی علم را به هر چیز یافتم:

أَوَّلُهَا أَنْ تَعْرِفَ رَبَّكَ؛ خدای خود را بشناسی؛

وَالثَّانِي أَنْ تَعْرِفَ مَنْ صَنَعَ بِكَ؛ ندانند چه نعمت‌هایی در خلقت تو به کار برده است؛

وَالثَّالِثُ أَنْ تَعْرِفَ مَا أَرَادَ بِكَ؛ هر چه خواسته یا هدف از خلقت تو چه بوده است؛

وَالرَّابِعُ أَنْ تَعْرِفَ مَا يُخْرِجُكَ مِنَ الدِّينِ؛ چه چیزهایی تو را از دین خارج می‌کند [که موجب سخط و غضب الهی می‌شود].^۲

برای به‌دست آوردن این علوم و رسیدن به رضای پروردگار، در مرحله‌ی اول باید محبت دنیای مذموم (نه دنیای ممدوح) را از دل خارج کرد و با توجه به این مهم که خداوند ما را برای آخرت خلق کرده، نه دنیا، باید در به‌دست آوردن صفات آخرت خواهان، یعنی پارسایان و متقین تلاش کرد.

— جاذبه‌های زیبای نهج البلاغه و عظمت علمی و عملی صاحب آن، یعنی وجود نازنین امیرالمؤمنین (علیه السلام) [در موضوعات مختلف از جمله توحید و صفات الهی، عبادت، بندگی، جهاد و شهادت، سیاست و سیاست‌مداری، اخلاق، تهذیب و تربیت ارواح] را در دسترس جلد اول توضیح دادیم.

۱- نهج البلاغه، خطبه‌ی ۱۸۹.

۲- کافی، ج ۱، ص ۱۲۴.

توضیح دادیم وقتی امام علیه السلام بر مسند اخلاق، تهذیب و تربیت ارواح می‌نشینند و برای عارفی، مثل جناب همّام که به نوشتن چند جرعه از معارف الهی قانع نیست، درپچه‌های پارسایی و وارستگی را چنان می‌گشایند و ده‌ها صفت اخلاقی را به‌گونه‌ای بلیغ و کامل بیان می‌کنند که گویا قرن‌هاست بر مسند ارشاد خلق نشسته‌اند.

از این رو تأثیر و شگفتی کلام امیر علیه السلام تا آنجاست که جناب همّام تاب نمی‌آورد و صیحه‌ای می‌زند و نقش بر زمین می‌شود. به یقین، چنین نفوذ کلامی در تاریخ بشریت بی‌سابقه است.

نکات قابل توجه

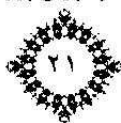
نکته ۱: این کتاب با عنوان "در محضر امیرالمؤمنین علیه السلام" در آغاز به شکل سخنرانی و کلاسی درس بود. است که در جمع صدها و گاهی هزاران نفر از مؤمنان الهی و عاشقان اهل بیت علیهم السلام در مسجد امام علی بن حسین علیه السلام بیان شده است. سپس، با همت جمعی از عزیزان، مطالب شفاهی و سخنان ضبط شده، تدوین و پس از تغییرات و اصلاحات و نیز بعد از افزودن اضافات و زدودن حواشی به شکل ضرر آید. و این شاءالله به‌عنوان مجموعه‌ای کامل از مباحث اخلاقی در اختیار دانش‌پژوهان و عموم فرهنگیان و مؤمنین قرار خواهد گرفت.

نکته ۲: بر خود فرض می‌دانم از علمای، فضلا، طلاب، دانشجویان و پژوهشگران مؤسسه‌ی قرآنی و فرهنگی در محضر امام سجاد علیه السلام، صمیمانه قدردانی کنم که اینجانب را در برپایی کلاس مذکور، تشویق نموده‌اند.

نکته ۳: از همراهی همه‌ی دوستان عزیزی که در تدوین و نگارش پیشگفتار به نوشتار، تنظیم و تدوین، چاپ و نشر کتاب، اینجانب را یاری داده‌اند، سپاس‌گزار می‌کنم و همچنین توفیقات روزافزون را برای این عزیزان از خداوند متعال خواستارم.

نکته ۴: در فرآیند نگارش کتاب، بسیاری از نظرات، عبارات و حکایات به شیوای روان‌تر و گویاتر بازگو شده است و کوشیده‌ایم کلمات غامض و سخت را با واژگان روان‌تر تعویض کنیم و بخش‌هایی را که ارتباط چندانی با این مبحث ندارد حذف کنیم.

نکته ۵: بهترین راه برای تربیت روح، تبدیل قوا و استعدادهای انسانی، رفقه به فعل است و این مهم فقط با پیروی محض از کلام خدا و فرمایشات معصومان علیهم السلام میسر است.

بهراستی که باید به ایشان عرض کرد: کَلَامُكُمْ نُورٌ وَ أَمْرُكُمْ رُشْدٌ^۱

— امام باقر (علیه السلام) می‌فرماید:

يَا فَضِيلُ إِنَّ حَدِيثَنَا يُحْيِي الْقُلُوبَ؛ ای فضیل! گفتار ما دل‌ها را زنده می‌کند.^۲

نکته‌ی ششم: به حق، بعد از قرآن کریم، نهج‌البلاغه جامع‌ترین کتابی است که دوست و دشمن به عظمت آن اعتراف کرده‌اند و تحت تأثیر آن قرار گرفته‌اند.

قصد از این است که از خداوند متعال مدد جوییم و برای درک بیشتر این ره‌گشای فصیح و بلیغ، نزد اهل تعال و روح، مرام‌نامه‌ی هستی، نظام‌نامه‌ی علم و عمل، رابطه‌ی دین و دانش، پیوند مده‌ی حیات و ممات، آموزگار بزرگ تعلیم و تربیت و منشور عدالت محور حکومت‌داری، یعنی نهج‌البلاغه، نکات مسیری مهم و ارزشمندی برای جویندگان راه حقیقت متذکر شویم؛ مطالبی که هر سالکی برای رسیدن به منزل مقصود الهی باید به آن‌ها توجهی جدی داشته باشد و البته بر آن‌ها جامه‌ی مل و وساند.

در این مسیر هر سالکی باید به هارد زب عنایتی خاص داشته باشد:

(۱) همان‌گونه که برای رهایی از بیماری با داروی مناسب را مصرف و از برخی امور پرهیز کرد، برای نجات یافتن از امراض روحی نیز باید واجبات انجام داد و محرمات را ترک کرد و البته، در رسیدن به این رستگاری انجام مستحبات ترک مکروهات نیز نقش اساسی دارند.

(۲) همان‌طور که برای بهبود بیماری، مصرف دارو باید تا مدت زمانی مشخص ادامه داشته باشد، در غلبه بر نفس و یا روی آوردن به عمل پسندیده نیز مدار استمرار لازم است. تکرار فعل نیکو باعث می‌شود بعد از مدتی آن عمل برای انسان ملکه شود و نیکی‌کاری باعث صفای دل گردد.

— امام باقر (علیه السلام) می‌فرماید:

أَحَبُّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ ﷻ مَا دَاوَمَ عَلَيْهِ الْعَبْدُ وَ إِن قَلَّ

محبوب‌ترین کارها نزد خداوند ﷻ آن است که انسان بر آن مداومت کند، هرچند اندک باشد.^۳

۱- مفاتیح‌الجنان، زیارت جامعه‌ی کبیره، من‌لایحضره‌الفقیه، ج ۲، ص ۶۱۶.

۲- خصال، ج ۱، ص ۲۲. الحکم‌الزّهرا، حدیث ۶۹۰.

۳- کافی، ج ۳، ص ۲۱۲.

رهرو آن نیست که گه تند و گهی خسته رود
 - امام صادق علیه السلام در مورد مدت زمان لازم برای استمرار یک عمل نیک می‌فرماید :
 لَوْ كَانَ الرَّجُلُ عَلَى عَمَلٍ فَلْيَدُمَّ عَلَيْهِ سَنَةً ...

هرگاه مردی عملی را اراده کرد ، پس تا یک سال آن را ادامه بدهد .^۱

۳) همان‌طور که می‌دانیم ، نیت مقدمه‌ی عمل است و رابطه‌ی مستقیم با عمل دارد و هر عملی با نیت آن قابل قبول است ؛ بنابراین برای انجام هر عملی باید نیتی خالص داشت تا آن عمل مورد قبول واقع شود و مشمول آیه‌ی ۲۷ سوره‌ی مبارکه‌ی مائده گردد چنان‌که می‌فرماید : ﴿... إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ﴾ ؛ همانا خداوند فقط از متقین قبول می‌کند .

۴) همان‌گونه که برای سلامت جسم ، ورزش لازم است ، برای تهذیب نفس نیز جهاد و مبارزه با نفس لازم است . یعنی برای کسب رتبه‌ی تهذیب ، باید آزمایش‌های سخت و دشواری را پشت‌سر گذاشت .

- امیرالمؤمنین علیه السلام می‌فرماید :

إِنَّ أَمْرَنَا صَعْبٌ مُسْتَصْعَبٌ ، لَا يَحْمِلُهُ إِلَّا عَبْدٌ مُؤْمِنٌ اِمْتَحَنَ اللَّهُ قَلْبَهُ لِلَايْمَانِ وَلَا يَعْجِي حَدِيثَنَا إِلَّا صِدُورٌ أَمِينَةٌ وَأَحْلَامٌ رَزِيَّةٌ .

امر (شناختن) ما اهل بیت کار بسیار دشواری است و جز بنده‌ی مؤمن که خداوند قلب او را با ایمان آزموده ، کسی نمی‌تواند به آن برسد و احادیث ما را جز ، نه‌های امانت‌دار و عقل‌های سالم نمی‌تواند حفظ کند .^۲

در پایان ، از خداوند متعال طلب می‌کنیم که ما را به وظایفمان آشنا و در عمل ، آن‌ها یاری فرماید .

محمدرضا باقری کرمانی

۱- همان مدرک ، ص ۲۱۱ .

۲- نهج البلاغه ، خطبه‌ی ۱۸۹ .

